

internationale situationniste

PRIORITETNA KOMUNIKACIJA
GEOPOLITIKA HIBERNACIJE
PROĆI ĆE CRNI DANI
UPUTSTVO ZA ORUŽANI USTANAK

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

Situacionistička internacionala
PRIORITETNA KOMUNIKACIJA (1962)

GEOPOLITIKA HIBERNACIJE (1962)

PROĆI ĆE CRNI DANI (1962)

UPUTSTVO ZA ORUŽANI USTANAK (1961)

Svi izvori su navedeni uz tekstove.

Preveli Miodrag Marković (2008) i Aleksa Golijanin (2008,
2015, 2018). Priredio AG.

aleksa.golijanin@gmail.com

<http://anarhija-blok45.net>

ZAJEDNIČKA ARHIVA

<http://anarhisticka-biblioteka.net>

„Jedini koristan posao koji ostaje da se obavi jeste rekonstrukcija društva i života na drugim osnovama. Razni neofilozofi, koji su tako dugo vladali pustinjom takozvane moderne i progresivne misli, jednostavno ne mogu da obezbede tu osnovu. Ti veliki ljudi nisu dobri ni za muzeje, zato što se pokazalo da je njihovo doba suviše šuplje čak i za muzeje. Svi oni su tako slični; to su identični proizvodi ogromnog poraza pokreta za ljudsko oslobođenje, iz prve trećine ovog veka. Oni su taj poraz prihvatili, to je ono što ih potpuno određuje. I ti specijalisti za greške braniče svoju specijalizaciju do kraja. Ali, u sadašnjoj promeni klime, ti dinosauri pseudoobjašnjenja nemaju više gde da se napasaju. San dijalektičkog razuma rađa čudovišta.“ — *Prioritetna komunikacija*, 1962.

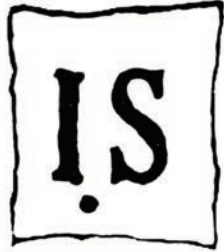
„Ovaj svet možemo shvatiti samo ako mu se suprotstavljamo. A to suprotstavljanje ne može biti ni pravo, ni realistično, ako ne napada celinu.“ — *Geopolitika hibernacije*, 1962.

„Specijalizacija i lažna ozbiljnost spadaju u najvažnije odbrambene predstraže, koje je organizacija starog sveta postavila u svačijem duhu. Revolucionarno udruženje novog tipa raskinuće sa starim svetom i tako svojim članovima omogućiti, ali i zahtevati od njih kreativno i autentično učešće, umesto da učešća koje bi se merilo samo vremenom prisutnosti; to bi značilo ponavljanje jedinog mogućeg oblika kontrole u postojećem društvu: kvantitativnog kriterijuma izraženog časovima rada. Nužnost iskrenog entuzijazma svih učesnika uslovljena je i time što klasični politički aktivista, „posvećen zadatku“, iščezava svuda, zajedno s celom klasičnom politikom; još više, ta nužnost izvire iz činjenice da slepa posvećenost i žrtvovanje uvek proizvode autoritet (makar čisto moralni). DOSADA JE KONTRAREVOLUCIONARNA. U SVAKOM POGLEDU.“ — *Proći će crni dani*, 1962.

internationale situationniste

„U našem pristupu treba videti do sada najuspešniji pokušaj da se izade iz dvadesetog veka.“ — „A sada, SI (Maintenant, l'I. S.)“, SI br. 9, 1964.

GI DEBOR I SITUACIONISTIČKA INTERNACIONALA

<https://anarhija-blok45.net>

<https://anarhisticka-biblioteka.net/category/author/guy-debord>

<https://anarhisticka-biblioteka.net/authors/situacionisticka-internacionala>

<https://anarhisticka-biblioteka.net/category/topic/letristicka-internacionala>

SITUATIONIST INTERNATIONAL ONLINE (najveća arhiva):

<https://www.cddc.vt.edu/sionline/index.html>

NOT BORED

<https://notbored.org>

DEBORDIANA (FR)

<https://debordiana.chez.com/debordiana.htm>

NA SLICI DESNO:

J. V. Martin, Raoul Vaneigem, Guy Debord, VI konferencija SI,
Antverp , novembar 1962. Foto: Leo Dohmen.

„Ako je danas apsurdno govoriti o revoluciji, to je očigledno zato što je organizovani revolucionarni pokret odavno nestao iz modernih zemalja, u kojima je skoncentrisano i najviše mogućnosti za odlučujući društveni preobražaj. Ali sve ostale alternative su još apsurdnije, zato što podrazumevaju prihvatanje postojećeg stanja, na ovaj ili onaj način. Ako je izraz „revolucionarno“ danas lišen unutrašnjeg naboja, do te mere da se koristi u reklamnoj industriji pri opisivanju najmanjih izmena u procesu proizvodnje robe, onda razlog treba tražiti u činjenici da više niko ne ukazuje na mogućnost neke suštinski poželjne promene. Revolucionarni projekat se danas našao pred sudom istorije: optužen je zbog neuspeha, zato što je stvorio novi oblik otuđenja. To se svodi na konstataciju da se vladajuće društvo pokazalo sposobnim da se na svim nivoima stvarnosti odbrani daleko uspešnije nego što su to revolucionari očekivali. Ali to ne znači da je postalo prihvatljivije. Stvar je samo u tome da revoluciju treba ponovo izmisliti.“ — *Uputstvo*, 1961.

PRIORITETNA KOMUNIKACIJA

(SI, br. 7, 1962, Gi Debor)

5

GEOPOLITIKA HIBERNACIJE

(SI br. 7, 1962.)

15

PROĆI ĆE CRNI DANI

(SI br. 7, 1962.)

27

UPUTSTVO ZA ORUŽANI USTANAK

(SI br. 6, 1961, sa Uvodom, AG, 2018.)

37

Guy Debord, VI Konferencija SI u Antverpu (Cafe Tienpont), 12–16. XI 1962. Foto: Leo Dohmen.

Slobodno konstruisanje celokupnog prostora-vremena ličnog života predstavlja osnovni zahtev, koji treba braniti od svih *snova o harmoniji* koje nam serviraju ambiciozni menadžeri predstojeće društvene reorganizacije.

Različiti aspekti dosadašnje situacionističke aktivnosti mogu se razumeti samo iz perspektive novog izbivanja revolucije, koja će biti u isti mah kulturna i društvena i čije će polje delovanja od samog početka biti mnogo šire nego u svim njenim prethodnim pokušajima. SI ne želi da vrbuje učenike ili sledbenike, već da okupi ljude sposobne da se posvete tom zadatku u godinama koje slede, s najvećom predanošću i ne obazirući se na etikete kojima će ih častiti. To znači da se moramo odreći ne samo ostataka specijalizovanih umetničkih aktivnosti, već i ostataka specijalizovane politike, a naročito onog posthrišćanskog mazohizma svojstvenog tolikom broju intelektualaca iz te oblasti. Ne tvrdimo da smo stvorili neki novi revolucionarni program. Samo kažemo da će taj program u nastajanju jednoga dana osporiti postojeću stvarnost i da ćemo učestvovati u tom pokretu osporavanja. Šta god da se desi sa svakim od nas pojedinačno, novi revolucionarni pokret neće nastati ako ne uzme u obzir ono na čemu smo zajednički radili i što se može sažeto definisati kao prelaz sa stare teorije o permanentnoj revoluciji ograničenog obima na teoriju opšte permanentne revolucije.

SI br. 6, redakcijski uvodnik, avgust 1961.

„Instructions pour une prise d'armes“, *Internationale situationniste* 6, Paris, août 1961. Časopis *Gradac* (Čačak) br. 164-165-166, *Situacionistička internacionala*, izbor tekstova, 2008, str. 121–122. Preveo: Miodrag Marković, 2008. Korekcije i uvod: AG, 2008, 2018.

najvećoj meri antihijerarhijska i liberterska, *komunikacija među ljudima nije nužno zagarantovana postojanjem zajedničkog političkog programa*. Sociolozi, naravno, podržavaju reformu svakodnevnog života i kompenzaciju u vidu godišnjih odmora. Ali revolucionarni projekat ne može da prihvati klasični pojam igre koji je prostorno, vremenski i kvalitativno ograničen. Revolucionarna igra stvaranja života protivi se svim uspomena na prošle igre. Da bi ponudila neku protivtežu načinu života koji se vodi tokom 49 nedelja rada, turistička sela „Mediterranskog kluba (Club Méditerranée)“ oslanjaju se na polinežanski bofl od ideologije, donekle slično Francuskoj revoluciji, koja se predstavljala kao travestija republikanskog Rima ili kao što današnji revolucionari sebe uglavnom zamišljaju ili predstavljaju u *ulozi aktiviste*, boljševičkog ili nekog drugog tipa. Revolucija svakodnevnog života ne bi smela da svoju poeziju pozajmljuje iz prošlosti, već samo iz budućnosti.

Marksistička teza o „uvećanju slobodnog vremena“ doživela je neke opravdane kritičke korekcije, na osnovu iskustava sa ispraznom dokolicom u modernom kapitalizmu: sada je jasno da je preduslov pune slobode vremena preobražaj rada i njegovo prisvajanje, s ciljevima i u uslovima koji se po svemu razlikuju od onih koji određuju današnji prinudni rad (uporediti sa stavovima grupa koje objavljuju časopise *Socialisme ou Barbarie* u Francuskoj, *Solidarity for Workers' Power* u Engleskoj i *Alternative* u Belgiji). Ali oni koji naglasak stavljaju isključivo na nužnost promene samog rada i njegove racionalizacije, koja bi ga učinila privlačnijim, rizikuju da zanemarivanjem slobodne sadržine života (to jest, razvoja materijalno utemeljene kreativne moći, koja prevazilazi tradicionalne kategorije radnog vremena i dokolice) *obezbede ideološko pokriće za harmonizaciju postojećeg proizvodnog sistema u cilju njegove veće efikasnosti i isplativosti*, jer ne dovode u pitanje samo *iskustvo rada* u takvoj proizvodnji i nužnost takvog načina života.

PRIORITETNA KOMUNIKACIJA

Sociološke i kulturološke teorije tako dobro prikivaju pitanje moći, da eksperti mogu da ispišu na hiljade stranica o komunikaciji ili sredstvima masovne komunikacije u modernom društvu, a da nijednom ne spomenu da je komunikacija o kojoj govore jednosmerna, na koju *potrošači komunikacije* ne mogu nikako da uzvrate. U toj navodnoj komunikaciji, prisutna je stroga podela rada, koja se na kraju podudara sa onom opštijom podelom na organizatore i potrošače vremena u industrijskom društvu (koje obuhvata i oblikuje celokupno radno i slobodno vreme). Oni koji ne zabrinjava tiranija koja se, *na tom nivou*, sprovodi nad životom, ne znaju ništa o savremenom društvu; samim tim, savršeno su kvalifikovani da sociološkim freskama dodaju svoje poteze. Svi oni koji zabrinuto ili zapanjeno stoje pred ovom masovnom kulturom, koja, pomoću globalno povezanih masovnih medija, kultiviše mase i, u isti mah, „omasovljuje“ takozvanu „visoku kulturu“, zaboravljaju da je kultura, čak i ona visoka, danas sahranjena u muzejima, i da to važi i za njene izraze revolta i autodestrukcije. Zaboravljaju i da se mase – kojima, najzad, svi pripadamo – drže podalje od života (od učešća u životu), od slobodnog delovanja, na nivou preživljavanja, u režimu spektakla. Važeći zakon nalaže da svako konzumira najveću moguću količinu ništavila, uključujući i časno ništavilo stare kulture, potpuno odsečeno od svog izvornog značenja (progresivni kretenizam uvek očekuje da vidi televizijsku verziju nekog Rasinovog komada ili Jakute koji čitaju Balzaka: neki drugi ljudski progres jednostavno ne dolazi u obzir).

Rečiti pojam „bombardovanja informacijama“ treba shvatiti u najširem smislu. Stanovništvo je danas izloženo neprekidnom bombardovanju smećem, koje nema nikakve veze s masovnim medijima. I nema ničeg promašenijeg, ničeg tipičnijeg za prepotopsku levicu, od ideje da se masovni mediji nadmeću sa ostalim sferama modernog društvenog života, u kojima se pravi problemi ljudi postavljaju na ozbiljan način. Univerzitet, crkve, konvencije tradicionalne politike ili arhitektura, takođe emituju zbrku nepovezanih trivijalnosti, koja na anarhičan, ali opet zapovedni način, teži da oblikuje sve stavove svakodnevnog življenja (kako se oblačiti, s kim se viđati, kako biti zadovoljan). Svaki sociolog „komunikacije“, koji ne propušta priliku da otuđenju zaposlenih u masovnim medijima suprotstavi zadovoljstvo umetnika, koga poistovećuje s njegovim delom i opravdava njime, samo većito podilazi sopstvenoj euforičnoj nesposobnosti da umetničko otuđenje vidi onakvim kakvo zaista jeste.

Informatička teorija glatko previda glavnu snagu jezika, koja se, na njegovom poetskom planu, ispoljava kao suprotstavljanje i prevazilaženje. Pisanje koje doseže prazninu, savršenu neutralnost forme i sadržaja, može se upražnjavati samo kao funkcija nekog matematičkog eksperimenta (kao „potencijalna književnost“, ta poslednja tačka na dugačkoj beloj stranici koju ispisuje Keno).¹ Uprkos veličanstvenim hipotezama o „poeti-

¹ Aluzija na književne eksperimente pisaca i matematičara iz neformalne grupe OULIPO (OUvroir de Littérature POtentielle; „Ulipo“, Radionica potencijalne književnosti), osnovane 1962, na inicijativu Rejmona Kenoa (Raymond Queneau) i Fransoa Le Lionea (François Le Lionnais, hemičar i pisac). Među istaknutijim članovima tog kruga bili su i Žorž Perek (Georges Perec) i Italo Kalvino (Calvino). Eksperimenti su se sastojali u pisanju u skladu s raznim jezičkim i formalnim ograničenjima. (Sve napomene: AG.)

nje da stalni društveni pritisak ne pogoduje takvim pokušajima. Ali ukoliko se u tome ne uspe, pomoću još neisprobanih eksperimentalnih metoda, nikada nećemo *iskoračiti iz začaranog kruga specijalizovane politike*. Zahtev za učešćem svih, umesto da bude apsolutna praktična nužnost za jednu zaista novu organizaciju, a potom i za organizaciju društva u celini, svodi se na nivo apstraktnih i moralističkih lepih želja. Iako borci više nisu pūki izvršioci odluka partijskih lidera, ipak se izlažu opasnosti da budu svedeni na nivo posmatrača onih među njima koji se smatraju najkvalifikovanijim za vođenje politike kao specijalizovane delatnosti i da tako reprodukuju isti onaj pasivni odnos koji je bio glavno obeležje starog sveta.

Kreativnost i učešće ljudi mogu se podstaći zajedničkim projektima, koji se eksplicitno bave svim aspektima života. Jedini način da se „mase probude“ jeste da im se ukaže na strahovit raskorak između moguće konstrukcije života i njegovog sadašnjeg siromaštva. Bez kritike svakodnevnog života, revolucionarna organizacija postaje izdvojena sredina, podjednako konvencionalna i, u krajnjoj liniji, podjednako pasivna kao i ona letovališta koja služe kao ambijenti specijalizovani za upražnjavanje moderne dokolice. Sociolozi kao što je Anri Rejmon (Henri Raymond), koji je izučavao slučaj turističkog mesta Palinuro¹², izneli su na videlo mehanizam spektakla koji tamo, na nivou igre, reprodukuje odnose koji vladaju u društvu u celini. Ali on je, na primer, naivno pohvalio „mnoštvo mogućnosti za ljudske kontakte“, ne shvatajući da pūko kvantitativno povećanje broja tih kontakata ne doprinosi njihovom kvalitetu već ih ostavlja podjednako površnim i ispraznim kao i ma gde drugde. Čak i unutar revolucionarne grupe koja je u

¹² Henri Raymond, „L'utopie concrète: recherches sur un village de vacances (Konkretna utopija: istraživanje jednog odmarališta)“, *Revue française de sociologie*, Année 1960, Volume 1, Numéro 3, str. 323–333. (Prim. prev.)

„Šta je to tamo? Razmotrili smo sve prepreke! Da li je to neki NEPOZNATI ZID?“ Divertirani strip iz SI br. 6, druga stranica teksta.

sme se gubiti iz vida da neki elementi skloni izazivanju pometnje nastoje da se umešaju u raspravu o ovim pitanjima (videti, na primer, nedavno postignut dogovor između „levičarskih“ filozofsko-socioloških časopisa raznih zemalja).

Grupe koje teže stvaranju revolucionarne organizacije novog tipa, nailaze na velike teškoće kada unutar takvih organizacija pokušavaju da uspostave novi tip ljudskih odnosa. Nema sum-

ci informacija“ (Abraham Moles)², uprkos dirljivoj sigurnosti s kojom iskrivljuju Švitera (Kurt Schwitters) i Caru (Tristan Tzara), tehničari jezika nikada neće razumeti ništa osim jezika *tehnike*. Oni i ne slute ko tu vodi glavnu reč.

Kada se sagleda u svom punom bogatstvu, u odnosu na celinu ljudske prakse, a ne samo u odnosu na ubrzavanje obrade poštanskih čekova pomoću bušenih kartica, komunikacija se oduvek mogla naći samo u zajedničkim akcijama. Stoga su najupečatljiviji ekscesi nerazumevanja oni povezani s viškom neintervencije. Nijedan primer ne može biti jasniji od duge i patetične istorije francuske levice u suočavanju s narodnim ustankom u Alžiru. Dokaz smrti stare politike u Francuskoj nije samo skoro potpuno uzdržavanje radnika već, bez sumnje, u još većoj meri, politička glupost manjine rešene da deluje: tako se iluzije o Narodnom frontu aktivista s krajnje levice mogu opisati kao drugostepene, prvo, zato što je ta formula bila krajnje nepraktična još u ono vreme, ali i zato što se posle 1936. pokazala kao vrlo pouzdano oružje kontrarevolucije. Ako su se mistifikacije starih političkih organizacija očigledno urušile, s druge strane se nije pojavila nijedna nova politika. Alžirski problem se u stvari javlja kao jedan od francuskih arhaizama, budući da je glavni trend u Francuskoj dosezanje standarda modernog kapitalizma. Još uvek nepriznati fenomen „divljih štrajkova“, zabušavanja i neposlušnosti, koji prati taj razvoj, ne opaža se kao povezan s borbom nerazvijenih Alžiraca. Za one koji ne mogu da predvide zajedničku radikalnu borbu, današnje zajedništvo naizgled raznorodnih interesa može da počiva samo na diktatu sećanja (sećanja na ono što je stari radnički pokret uradio – ili, češće, što je trebalo da uradi – da bi podržao eksploatisane iz kolonija). To ide dotle

² Abraham Moles, „Structures du message poétique et niveaux de la sensibilité. Pour une 'poétique informationnelle'“, *Médiations*, N° 1, str.161–172, Paris 1961.

da jedina pojmljiva solidarnost počiva na određenim refleksima, koji su i sami postali zastareli i zato apstraktni: ostaje nam samo da čekamo trenutak u kojem će večna, mitološka francuska levica – PC, PSU, SFIO (komunisti, socijalisti, Francuska sekcija Radničke internacionale) – i GPRA (Privremena vlada Republike Alžir), početi da deluju kao dve sekcije Treće internacionale (imajući u vidu njihove različite „greške“ i „izdaje“). Ipak, sve što se dešavalo posle 1920. izgleda pokazuje da se suštinska kritika tih pristupa svuda nameće kao neizbežna; i to su, na direktan i snažan način, pokazali Alžirci, svojom oružanom borbom. Prava internacionalna solidarnost, koja se neće srozati na nivo moralizma levih hrišćana, može biti samo ona između revolucionara dveju zemalja. To očigledno podrazumeva da se takvi revolucionarni mogu pronaći u Francuskoj; i da će u Alžirci moći da prepoznaju svoje interese, kada se sadašnji nacionalni front, u bliskoj budućnosti, suoči s odlukom o prirodi svoje moći.

Oni koji su, u tom periodu, u Francuskoj pokušavali da preduzmu avangardnu akciju, bili su rastrzani između, s jedne strane, svog straha od potpunog odsecanja od starih političkih zajednica (iako su bili svesni njihove uznapredovale glacijacije) ili, u svakom slučaju, od njihovog jezika; a s druge, prezira prema iskrenim osećanjima koji su pokazivali neki sektori zainteresovani za borbu protiv kolonijalističkog ekstremizma – studenti, na primer – zbog njihove slabosti prema antologijama političkih arhaizama (kao što je jedinstvo inkluzivne akcije protiv fašizma, itd.).

Nijedna grupa nije uspela da iskoristi tu priliku na egzemplaran način, tako što bi povezala *maksimalan program* potencijalne pobune u kapitalističkom društvu sa maksimalnim programom aktuelnog bunta kolonizovanih; to se, naravno, može objasniti slabošću tih grupa; ali ta slabost se ne sme posmatrati kao izgovor: naprotiv, reč je o manjku odgovarajućeg delovanja

Uputstvo za oružani ustanak

Ako je danas apsurdno govoriti o revoluciji, to je očigledno zato što je organizovani revolucionarni pokret odavno nestao iz modernih zemalja, u kojima je skoncentrisano i najviše mogućnosti za odlučujući društveni preobražaj. Ali *sve ostale alternative* su još apsurdnije, zato što podrazumevaju prihvatanje postojećeg stanja, na ovaj ili onaj način. Ako je izraz „revolucionarno“ danas lišen unutrašnjeg naboja, do te mere da se koristi u reklamnoj industriji pri opisivanju najmanjih izmena u procesu proizvodnje robe, onda razlog treba tražiti u činjenici da više niko ne ukazuje na mogućnost neke suštinski *poželjne* promene. Revolucionarni projekat se danas našao pred sudom istorije: optužen je zbog neuspeha, zato što je stvorio novi oblik otuđenja. To se svodi na konstataciju da se vladajuće društvo pokazalo sposobnim da se na svim nivoima stvarnosti odbrani daleko uspešnije nego što su to revolucionari očekivali. Ali to ne znači da je postalo prihvatljivije. Stvar je samo u tome da revoluciju treba ponovo izmisliti.

To nas suočava sa određenim problemima, za koje bi narednih godina trebalo ponuditi teorijska i praktična rešenja. U sažetom obliku možemo pomenuti teme kojima bi se što hitnije trebalo pozabaviti.

Među tendencijama ka ponovnom udruživanju, koje se ovih godina ispoljavaju u raznim manjinskim frakcijama evropskog radničkog pokreta, trebalo bi izdvojiti i podržati samo one najradikalnije: one koje polaze od programa radničkih saveta. Ne

nova situacija. Ionako redukovano polje ljudskog iskustva dodatno se redukuje na svega nekoliko specijalizacija, odnosno uloga, u ovom slučaju, na ulogu „društvenog“ ili „revolucionarnog aktiviste“ – političkog robota, člana Vojske spasa – kod koje je ta redukcija ujedno i najveća. Opšti konformistički ishod takvog delovanja – uvek isti protesti i zahtevi nezadovoljnih, ali suštinski *lojalnih* korisnika – ne bi trebalo da nas iznenađuju.

Ta večita porodična drama ima i druge aspekte. Ali to nas ovde više ne zanima. Tu perspektivu treba odmah odbaciti i otvoriti se za sve konsekvence nove orijentacije. Drugačije iskustvo počinje odmah. „Princ Valijant kreće u svoju opasnu misiju, sam...“ (Debor, *In girum*, 1978, ovde na koricama bukleta).

To je polazna tačka: napuštanje svih lažnih i otuđenih kolektiviteta i bacanje naglavačke u ličnu avanturu – na putu ka drugima (koje možda nećemo sresti), ka novom, smislenijem, bogatijem iskustvu (koje će vas samo još više otuđiti od okruženja u kojem ste se formirali), ka novim susretima i saradnjama, možda i ka trajnijim zajednicama (možete ostati i sami ili nasukani na nekim sasvim drugim obalama), ali sigurno ne na putu u „solipsizam“ ili liberalni „individualizam“. I eto nove političke činjenice, tog famoznog „revolucionarnog činioca“ za kojim se toliko tragalo: bića koje od cele ove kulture („materijalne zajednice kapitala“, rekao bi Kamat) više ne očekuje *ništa* i koje svoju aktivnost više ne uslovljava bilo čime, čak ni „šansama“ za neku širu promenu. Ta безусловna lična pozicija je klica svega. Pogled seže dalje, menja se cela mapa ljudskih prioriteta, sve opet dolazi u pitanje, iz novog ugla. Kroz nove debate i pokušaje treba videti šta to *sve* konkretno znači.

AG, 2018 (2024).

i strogosti. Nezamislivo je da neka organizacija koja predstavlja živ otpor ljudi, i koja je u stanju da im o tome priča, bude slaba, čak i u uslovima najsurovije represije.

Potpuno odvajanje radnika iz Francuske i Alžira, koje se mora shvatiti ne kao prevashodno prostorno već *temporalno*, dovelo je do ovog delirijuma informacija, čak i na „levici“, što se moglo videti dan posle 8. februara (1962), kada je policija ubila devet francuskih demonstranata, o čemu su novine pisale kao o najkrvavijim sukobima u Parizu *još od* 1934, ne pomišljajući da je pre manje od četiri meseca, 18. oktobra 1961, bilo izmasakrirano na desetine alžirskih demonstranata.³ Primer je i plakat „Antifašističkog komiteta Sen-Žermen-de-Prea“, koji počinje rečima, „Narod Francuske i narod Alžira nametnuli su pregovore...“, a da ih pri tom ne sahrane od sprdnje, zbog takvog nabiranja te dve sile, i to baš tim redosledom.

U vreme kada je stvarnost komunikacije trula do srži, nimalo ne čudi to što sociologija razvija mineralošku studiju okamenjene komunikacije. Kao što, u umetnosti, ne čudi ni to što neodadistički ološ ponovo otkriva značaj dadaističkog pokreta, kao pozitivnu formalnu činjenicu koju treba *opet* eksploatisati, posle svega što su, još od dvadesetih godina, iz nje izvukli toliki drugi modernistički pokreti. Iz sve snage se upinju da zaborave da je pravi dadaizam bio onaj nemački i

³ Demonstracije od 8. II 1962 („Massacre du 17 octobre 1961“), protiv delovanja OAS u Alžiru (Organisation armée secrète, militantna desničarska organizacija, koja je sebe nazivala „kontraterorističkom“), u kojima je ubijeno devet članova sindikata CGT (Confédération générale du travail), uglavnom komunista, Francuza; i demonstracije od 17. (18) X 1961 („Affaire de la station de métro Charonne“), protiv brutalne policijske racije nad celom alžirskom populacijom Pariza, zbog bombaških napada Fronta za nacionalno oslobođenje Alžira (FLN), koja je proglašena 5. X, kada je policija ubila na desetine alžirskih demonstranata. Procene se kreću od nekoliko desetina do 200 ubijenih ljudi, uz one ubijene od početke racije, u samoj akciji ili po raznim policijskim stanicama.

do koje je mere ovaj bio povezan sa usponom revolucije u Nemačkoj, posle primirja iz 1918. Za one koji danas stvaraju novu kulturnu poziciju, nužnost takve veze sigurno nije izgubila na značaju. Prosto rečeno, ono novo mora se otkriti u *isto vreme* i u umetnosti i u politici.

Prosta antikomunikacija, koju danas od dadaizma pozajmljuju najreakcionarniji branioci vladajuće laži, nema nikakvu vrednost u epohi u kojoj se kao najhitnije pitanje, na svim nivoima prakse, od najprostijih do najsloženijih, postavlja stvaranje nove komunikacije. Najdostojniji nastavak dadaizma, njegovo pravo nasleđe, moramo prepoznati u Kongu, iz leta 1960.⁴ Spontana pobuna naroda, više nego igde drugde smatranog za infantilna, u trenutku kada se racionalnost, više nego igde drugde, našla uzdrmanom zbog same njegove eksploatacije, odmah je znala kako da divertira (détourner) strani jezik gospodara, kao poeziju i oblik akcije. Potrebno je da s dužnom pažnjom proučimo izraz Kongoanaca iz tog perioda – na primer, ulogu pesnika Lumumbe (Patrice Lumumba, 1925–1961) – da bismo shvatili veličinu i delotvornost jedine moguće komunikacije koja, u svakom slučaju, svojom intervencijom nad zbivanjima, utire put promeni sveta.

Iako se publika snažno podstiče da misli suprotno – i to ne samo preko masovnih medija – doslednost akcije Kongoanaca, sve dok se ne odriču svoje avangarde, kao i izvanredna upotreba oskudnih sredstava koja im stoje na raspolaganju, predstavljaju suštu suprotnost suštinskoj nedoslednosti društvene organizacije svake razvijene zemlje i njenoj opasnoj nesposobnosti da pronađe prihvatljivu upotrebu svojih tehničkih snaga. Sartr, pravi predstavnik svoje izgubljene generacije, utoliko što mu je, kao

⁴ Početak „Krise u Kongu“, 1960–1965, niza krvavih prevrata, revolucija i kontrarevolucija, koje su pratile pokušaj oslobađanja tog dela Afrike od belgijske i francuske kolonijalne vladavine, uz brojne međufrakcijske obračune.

liko čekanje: da se „mase osveste“, da se „steknu neophodni materijalni uslovi“, da Istorija obavi svoje?

Reč je o gordijevski prostom, ali tako temeljnom izokretanju perspektive da to ni situacionisti nikada nisu uspeli da artikuliraju potpuno nedvosmisleno, bez povremenog oslanjanja na neke stare pojmove i očekivanja, što se oseća i u ovom tekstu. (Kao i na drugim mestima: retorički uzmaci na „aktivističke“ pozicije – koje su u svojoj permanentnoj avanturi stalno odbacivali i još pravili sprdnju od njih – uopštene projekcije o mogućoj „organizaciji društva“, s obzirom na raspoložive tehnologije i druga sredstva, itd.) Ali ako ne potpuno, uradili su to *dovoljno* dobro. Ipak, ta središnja ideja celog njihovog pokušaja ostala je skoro potpuno zanemarena. Iz generacije u generaciju, „aktivisti“ su nastavili da – sve neubedljivije, kako su se udaljavali od uslova i motivacije svojih uzora – ponavljaju stare političke mantre. „Revolucija svakodnevnog života“, ako se uopšte i razmatrala kao predlog, ostala je samo lepa poetska zamisao; zna se kako se stvari menjaju „realno“. Put Promene, po tom uvreženom shvatanju, vodi samo kroz vlast ili kroz pritiske na vlast, kroz neki oblik komunikacije s tom obaveznom instancom ili direktno učešće u njoj – ili kroz neki odlučujući društveni obračun. Takva očekivanja, međutim, obezbeđuju samo kontinuitet odnosa moći, uz stalne i nikad zadovoljavajuće promene određenih uslova – i isto tako kontinuiranu degradaciju potencijala za ličnu i komunalnu autonomiju. Koliko god neke situacije bile hitne, neki protesti nužni, neka iskustva zajedničkog otpora ili samoodbrane važna, ostaje ključni nedostatak, čak i kada se u nekim od tih bitaka ili samo pogađanja „pobeđuje“ (veće plate, odbrana radnih mesta ili nekih lokalnih resursa, bolji društveni servisi, itd.): *ne nastaje ništa novo*; novo biće, novi odnosi, novi oblici života, saradnje, ali i sukoba (svi putevi su blokirani), samo duž nekih drugih linija. Nema sadržaja, nove ljudske supstance, na osnovu koje bi se, na neki autonoman način, mogle razviti nove forme, stvoriti

Situacionisti, međutim, predlažu temeljno preispitivanje samog pojma revolucije i još jednom pokušavaju da, ako ne tako detaljno, onda ništa manje eksplicitno nego Blanki svoja razmatranja o izboru oružja ili kvalitetu kaldrme za ulične barikade, približe svoju ideju o „revoluciji svakodnevnog života“ – ili o „revolucionarnom stvaranju života“, kako još kažu u ovom tekstu.

To nije nešto manje već nešto mnogo više od onoga čemu su težili stari revolucionari – kao i svi oni koji danas maniristički ponavljaju njihove postupke i način razmišljanja. Cilj revolucije – ako ostajemo pri tom izrazu, kojem tako možda samo vraćamo neophodni naboj, i ako odmah možemo da isprobamo još neke formulacije – ujedno je i njen aktuelni sadržaj, a ne neka udaljena tačka: to nije „revolucionarno osvajanje vlasti“ (*Društvo spektakla*, teza 86), niti neka buduća društvena „harmonija“ (u ovom tekstu), odnosno, neko uzorno racionalizovano društveno uređenje, već odbacivanje samog okvira vlasti (kao glavne poluge Velike promene), u našem svakodnevnom razmišljanju i ponašanju, i osvajanje prostora za autonomnu izgradnju života, iskustva, odnosa, kao i novih materijalnih oslonaca tako shvaćenog života. Cilj je novi prostor, nova širina, za ličnu i komunalnu autonomiju i samoodređenje, a ne neki novi uniformni *poredak*, zacrtan unapred; prostor za nove ljudske *aktivnosti*, a ne neko strogo utvrđeno *stanje*; ne planovi i „rešenja“ već uslovi za *rešavanje* stvari i samostalno određivanje ciljeva. Naglasak je na dinamici, kretanju, otvorenosti za razne ishode, lične i kulturne, a ne samo za jedan, koji nameće sadašnja, sada već milenijumska, organizacija-predstava života. To je, najzad, poziv na bezuslovnu obnovu samog ljudskog iskustva, ovde i sada, nezavisno od svih istorijskih ishoda i perspektiva ili od stanja „sveta“ ili onog u glavama „drugih“. Šta uostalom raditi, kako živeti, čak i ako u principu (ovde samo retorički) pristajemo na Ve-

nikom drugom, uspeo da nasedne na *sve* mistifikacije među kojima njegovi savremenici prosto prebiraju, nedavno je, u jednoj napomeni iz drugog broja *Médiations*⁵, zaključio kako se ne može govoriti o rastakanju umetničkog jezika, koje bi odgovaralo vremenu rastakanja, zato što „jedno doba gradi više nego što razara“. Pijačna vaga možda preteže u korist ovog drugog, ali samo zbog brkanja izgradnje s proizvodnjom. Sartr je morao primetiti da i pored torpedovanja, na morima ima više brodskih tona nego pre tara; da uprkos svim požarima i udesima, ima više zgrada i automobila. Više je i knjiga, od kada je tu i Sartr. A ipak su razlozi za život jednog društva razoreni. Varijante koje predstavljaju neku iluzornu promenu, imaju isti rok trajanja kao i neki šef policije, da bi se onda i one uključile u opšte rastakanje starog sveta. Jedini koristan posao koji ostaje da se obavi jeste rekonstrukcija društva i života na drugim osnovama. Razni neofilozofi, koji su tako dugo vladali pustinjom takozvane moderne i progresivne misli, nisu imali predstavu o tim osnovama. Njihovi velikani nisu dobri ni za muzeje, zato što bi to čak i muzeje značilo previše praznog hoda. Svi oni su tako slični; to su identični proizvodi ogromnog poraza pokreta za ljudsko oslobođenje, iz prve trećine ovog veka. Oni su taj poraz prihvatili, to je ono što ih potpuno određuje. I ti specijalisti za greške braniče svoju specijalizaciju do kraja. Ali, u sadašnjoj promeni klime, ti dinosauri pseudoobjašnjenja nemaju više gde da se napasaju. Uspavanost dijalektičkog razuma rađa čudovišta.⁶

Sve jednostrane ideje o komunikaciji očigledno su bile ideje o jednostranoj komunikaciji. One odgovaraju pogledu na svet i interesima sociologije, stare umetnosti i političkih rukovodilaca. To je ono što će se promeniti. Svesni smo „nekompatibilnosti

⁵ Jean-Paul Sartre, „Le peintre sans privilèges“, *Médiations*, n. 2, 1961.

⁶ Francisco Goya (1746–1828), „El sueño de la razón produce monstruos“, „San (ili uspavanost) razuma stvara čudovišta“, ciklus *Los caprichos*, gravura 43 (od 80), 1799.

réussirons — relevant les contradictions que les autres ont choisi d'oublier — en nous transformant en force pratique comme le prévoient les *Thèses de Hambourg* établies par Debord, Kotányi, Trocchi et Vaneigem (été 1961).

Le projet irréductible de l'I.S. est la liberté totale concrétisée dans les actes et dans l'imaginaire, car la liberté n'est pas facile à imaginer dans l'oppression existante. C'est

ainsi que nous gagnerons, en nous identifiant au désir le plus profond qui existe chez tous, en lui donnant toute licence. Les « chercheurs de motivations » de la publicité moderne trouvent dans le subconscient des gens le désir des objets; et nous trouverons le seul désir de briser les entraves de la vie. Nous sommes les représentants de l'idée-force de la très grande majorité. Nos premiers principes doivent être hors de discussion.

● COMMUNICATION PRIORITAIRE

La question du pouvoir est si bien cachée, dans les théories sociologiques et culturelles, que les experts peuvent noircir des milliers de pages sur la communication, ou les moyens de communication de masse dans la société moderne, sans jamais remarquer que la communication dont ils parlent est à sens unique, les *consommateurs de communication* n'ayant rien à répondre. Il y a dans la prétendue communication une rigoureuse division des tâches, qui recoupe finalement la division la plus générale entre organisateurs et consommateurs du temps de la société industrielle (lequel intègre et met en forme l'ensemble du travail et des loisirs). Celui qui n'est pas gêné par la tyrannie exercée sur sa vie à ce niveau, ne comprend rien à la société actuelle; et se trouve donc parfaitement qualifié pour en broser toutes les fresques sociologiques. Tous ceux qui s'inquiètent ou s'émerveillent devant cette culture de masse qui, à travers des *mass-media* unifiées planétairement, cultive les masses et en même temps « massifie » la « haute culture », oublient seulement que la culture, même haute, est maintenant entermée dans les musées, y compris ses manifestations de révolte et d'auto-destruction. Et que les masses — dont, finalement, nous sommes tous — sont tenues en dehors de la vie (de la participation à la vie), en dehors de l'action libre : en subsistance, sur la mode du spectacle. La

loi actuelle est que tout le monde consomme la plus grande quantité possible de néant; y compris même

le néant respectable de la vieille culture parfaitement coupée de sa signification originelle (le crétinisme progressiste s'attendrira toujours de voir le théâtre de Racine télévisé, ou les Yakoutes lire Balzac: justement, il n'envisageait pas d'autre progrès humain).

La notion révélatrice de bombardement d'informations doit être entendue à son sens le plus large. Aujourd'hui la population est soumise en permanence à un bombardement de conneries qui n'est aucunement dépendant des *mass-media*. Et surtout rien ne serait plus faux, plus digne de la gauche

20

„Ulje za sunčanje, dobra knjiga, moj tranzistor i... PRE SVEGA... to što se ne dešava ništa“ (SI br. 7, 1962, str. 20).

UPUTSTVO ZA ORUŽANI USTANAK

O tekstu ili

UPUTSTVO ZA REVOLUCIJU SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

U tekstu nema govora o oružanom ustanku. To pomalo deluje kao navlačenje na tanak led, kako pandura, tako i onih „aktivista“ koji u svom revolucionarnom žaru ostaju čvrsto na nekim starim i samoporažavajućim pozicijama. To je samo utisak, iako je izbor reči svakako provokativan; ali reč je o malom omažu jednom starom bundžiji, Ogistu Blankiju. Naslov teksta je doslovno preuzet iz njegovog „Uputstva“ iz 1868. Blanki je u tu razmatrao isključivo vojne aspekte oružanog ustanka, u gradskom kontekstu, od organizacije trupa do izgradnje i odbrane barikada, naglašavajući da se tu ne bavi „političkim i društvenim pitanjima“, osim što je dodao da se „podrazumeva“ da se „revolucija mora sprovesti u ime rada, protiv tiranije kapitala“ i da bi „obnovila društvo na temelju pravde“.¹¹

¹¹ *Auguste Blanqui. Instructions pour une prise d'armes. L'Éternité par les astres, hypothèse astronomique et autres textes* (1868–1869), Société encyclopédique française, Editions de la Tête de Feuilles, 1972; Sens & Tonka, Paris, 2000. Prevedeno u odlomku, kao „Instrukcija za oružani ustanak“, u Auguste Blanqui, *Kritika društva i ostali radovi*, priredio Mile Joka, Školska knjiga, Zagreb, 1979, str. 105–112. *Fr.*, <https://www.marxists.org/francais/blanqui/1866/instructions.htm>; *eng.* (bolji prevod), <https://blanqui.kingston.ac.uk/texts/instructions-for-an-armed-uprising-1868/>

nepregledne kolone automobila, koje sada svi moraju da kupuju i kada nam putovanja u inostranstvo omogućavaju da uživamo u istom, dosadnom spektaklu večitog otuđenja, samo umnoženom bezbroj puta. U isto vreme, on se oduševljava – kao i Sartre, koji se svojevremeno oduševljavao „potpunom slobodom kritike u SSSR“ – „omladinom“ jedinih pravih „revolucionarnih generacija“, onih iz Jugoslavije, Alžira, Kube, Kine i Izraela. Druge zemlje su stare, kaže Gorc, valjda u želji da opravda sopstvenu senilnost. On se tako oslobađa potrebe za ulaženjem u neke iscrpnije analize ili za pravljenjem distinkcije između „omladine“ tih i nekih drugih zemalja, gde nisu baš svi toliko stari i providni i gde pobune nisu uvek u tolikoj meri gorcovske.

Fužerolas, poslednji u nizu mislilaca koji su „prevazišli“ marksizam, donekle je zabrinut činjenicom da su sve velike etape istorijskog razvoja bile obeležene promenom načina proizvodnje, dok bi komunističko društvo, koje je predvideo Marks, ukoliko do njega uopšte dođe, trebalo da bude nastavak društva industrijske proizvodnje (Pierre Fougeryrollas, *Le Marxisme en question*, 1959, str. 84). Fužerolase, nazad u školsku klupu. Naredni oblik društva *neće biti utemeljen na industrijskoj proizvodnji*. Biće to društvo *ostvarene umetnosti*. Taj „potpuno novi tip proizvodnje, koji će nastati u našem društvu“, biće konstruisanje situacija, slobodno kreiranje životnih zbivanja.

SI br. 7, 1962.

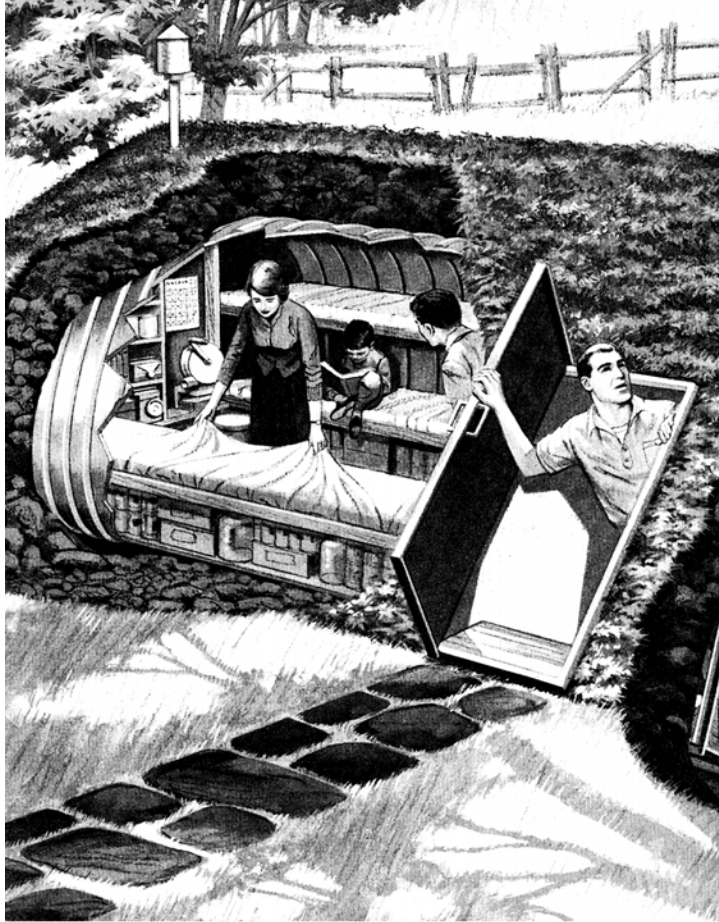
„Les mauvais jours finiront“, *Internationale situationniste*, br. 7, april 1962. Časopis Gradac (Čačak) br. 164-165-166, *Situacionistička internacionala*, izbor tekstova, 2008, str. 138–144. Preveo Miodrag Marković, 2008.

našeg programa, kao izraza, s raspoloživim sredstvima izražavanja i recepcije“ (Kotányi, „Sledeća faza“).⁷ To je stvar istovremenog sagledavanja onoga što bi moglo da posluži za komunikaciju i onoga *čemu* bi komunikacija mogla da posluži. Postojeći oblici komunikacije, kao i njihova sadašnja kriza, mogu se shvatiti i opravdati samo sa stanovišta njihovog prevazilaženja. Umetnost ili književnost ne treba poštovati do te mere da bismo im se potpuno predali. Kao što ni istoriju umetnosti ili moderne filozofije ne treba prezirati do te mere da se pravimo kao da se ništa nije dogodilo. Naše rasuđivanje je lišeno iluzija, zato što je *istorijsko*. Za nas, svaka upotreba dopuštenih oblika komunikacije mora, prema tome, i biti i ne biti odbijanje te komunikacije: komunikacija koja sadrži sopstveno odbijanje; odbijanje koje sadrži komunikaciju, to jest, izokretanje tog odbijanja u pozitivan projekat. Sve to mora da vodi nekud. Komunikacija će od sada uključivati i *sopstvenu kritiku*.

Gi Debor, 1962.

„Communication prioritaire“ (redakcijski tekst, autor Guy Debord), *Internationale Situationniste*, br. 7, april 1962, str. 20–24. Preveo Aleksa Golijanin, 2015.

⁷ Attila Kotányi, „L'étage suivant“, *Internationale situationniste*, n. 7, 1962, str. 47–48. Tekst iz istog broja SI.

„Survive Fallout“, LIFE, septembar 1961.

radničkog pokreta: tako što su ukazali na zlo, ali na idealistički i površan način. Pošto se pravo razumevanje krije isključivo u praksi, prava priroda neprijatelja može se spoznati samo kroz borbu s njim (to je kontekst u kojem treba razmotriti ideju G. Kelera¹⁰ i R. Vanegema o *prenošenju delinkventske agresivnosti na teren ideja*).

Definisanje novog siromaštva podrazumeva i definisanje novog bogatstva. Slici koju nam nameće postojeće društvo – i prema kojoj se ono razvijalo (samo od sebe i pod prihvatljivim pritiskom reformista), od ekonomije stvaranja profita ka ekonomiji zadovoljavanja potreba – trebalo bi suprotstaviti *ekonomiju želja*, koja bi se mogla formulisati na sledeći način: tehničko društvo, s dovoljno mašte da tu tehniku upotrebi na pravi način. Ekonomija zadovoljavanja potreba se krivotvori uz pomoć navike. Navika je prirodni proces koji ostvarenu želju degradira na nivo potrebe i kao takva se potvrđuje, objektivizuje i biva univerzalno priznata. Ali današnja ekonomija direktno zavisi od proizvodnje navika i manipuliše ljudima tako što ih prisiljava da potiskuju svoje želje.

Saučesništvo sa onima koji se lažno protive ovom svetu ide ruku pod ruku sa opravdavanjem lažnog bogatstva tog sveta (otuda i izbegavanje da se definiše novo siromaštvo). To je naročito uočljivo kod Sartrovog učenika Gorca (Andre Gortz). U časopisu *Les Temps Modernes* (br.188), Gorc priznaje kako mu je neprijatno što je zahvaljujući svom novinarskom radu (koji nije baš takav da bi se njime trebalo hvaliti) uspeo da priušti sebi neka materijalna dobra ovog društva, među kojima s velikim uvažavanjem pominje vožnju taksijem i putovanja u inostranstvo – u vreme kada taksisti mile brzinom puževa iza

¹⁰ Georg Keller je Asger Jorn; pseudonim pod kojim je učestvovao u nekim aktivnostima SI i posle dobrovoljnog istupanja iz grupe, zbog pitanja umetnosti, mada je u tom i svakom drugom pogledu uvek bio izvan svake kritike SI. Najvoljeniji član i nečlan SI.

iskrenog entuzijazma svih učesnika uslovljena je i time što klasični politički aktivista, „posvećen zadatku“, iščezava svuda, zajedno s celom klasičnom politikom; još više, ta nužnost izvire iz činjenice da slepa posvećenost i žrtvovanje uvek proizvode *autoritet* (makar čisto moralni). *Dosada je kontrarevolucionarna. U svakom pogledu.*

Grupe koje priznaju onaj suštinski, a ne samo sticajem okolnosti uslovljeni poraz stare politike, morale bi da priznaju i da će pravo da se nazovu *stalnom avangardom* steći samo ako svojim primerom posvedoče o novom načinu života – o nekoj novoj strasti. U tom kriterijumu nema ničeg utopijskog: on se mogao uočiti na svakom koraku tokom nastajanja i uspona klasičnog radničkog pokreta. Verujemo da će u narednom periodu taj proces otići mnogo dalje nego u XIX veku. U protivnom, aktivisti iz tih grupa vodiće samo učmala društva za propagandu i zalagati se za ispravne i veoma bitne ideje, koje neće privući nikoga. Spektakularno i jednosmerno prenošenje revolucionarnog učenja – unutar neke organizacije ili u sklopu njenih spoljnih aktivnosti – nema nikakvih izgleda na uspeh u društvu spektakla, koje simultano organizuje potpuno drugačiji spektakl i u svaki spektakl unosi izvesnu dozu mučnine. Zato specijalizovana propaganda neće biti u stanju da pravovremeno i adekvatno reaguje kada mase budu primorane da stupe u pravu borbu.

Treba se prisetiti kako je u XIX veku izgledao socijalni rat *sirotinje*, da bi se taj duh ponovo oživeo. Priča o njemu ostala je zabeležena svuda, u pesmama i svedočenjima mnogih ljudi posvećenih ciljevima klasičnog radničkog pokreta. Jedan od najprečih zadataka SI i drugova koji se nalaze na sličnim pozicijama jeste definisanje *novog siromaštva*. U proteklih nekoliko godina, neki američki sociolozi su doprineli razotkrivanju tog novog siromaštva i tako odigrali ulogu sličnu onoj koju su u prošlom veku prvi utopistički filantropi imali za razvoj

GEOPOLITIKA HIBERNACIJE

„Ravnoteža straha“ između dve rivalske grupe država – danas najvidljivijih osnovnih aspekata globalne politike – takođe je i ravnoteža rezignacije: rezignacije svakog od suparnika pred trajnim postojanjem onog drugog; a unutar njihovih granica, rezignacije ljudi pred sudbinom koja je toliko van njihove kontrole, da je sâmo postojanje na ovoj planeti postalo neizvesno, jer zavisi još samo od mudrosti i umeća nedokučivih stratega. To povratno pojačava opštu rezignaciju pred postojećim poretkom, pred koegzistirajućim oligarhijama eksperata zaduženih za organizaciju takve sudbine. Ta vlast pronalazi dodatnu prednost u takvoj ravnoteži, pošto ona olakšava rapidnu likvidaciju svakog izvornog oslobađajućeg iskustva, koje se rađa na marginama njihovih sistema, posebno u današnjim previranjima u nerazvijenim zemljama. Isti metod neutralizacije jedne pretnje drugom – bez obzira ko u svakom pojedinačnom slučaju igra ulogu pobedničkog spasitelja – uočava se u slamanju revolucionarnog impulsa u Kongu slanjem vojne misije UN (dva dana posle njenog dolaska, početkom jula 1960, trupe iz Gane, koje su prve došle na teren, iskorišćene su za slamanje štrajka transportnih radnika u Leopoldsvilu), kao i na Kubi, uspostavljanjem jednopartijskog sistema (u martu 1962, general Lister, čija je uloga u suzbijanju španske revolucije dobro poznata, postavljen je za pomoćnika šefa Generalštaba kubanske vojske).

U stvarnosti, dva tabora se zapravo ne spremaju za rat, već za beskonačno održavanje te ravnoteže, koja odražava unutrašnju stabilnost njihove vlasti. Podrazumeva se da to održavanje znači ogromnu mobilizaciju resursa, pošto je njegov glavni za-

datak stalna eskalacija spektakla mogućeg rata. Tako Bari Komerer, šef naučnog komiteta kojem je vlada SAD naložila da proceni razmere destrukcije koja bi usledila u slučaju termonuklearnog rata, objavio da bi u prvom satu poginulo 80 miliona ljudi, dok preživeli ne bi mogli da se nadaju normalnom životu posle rata. Šef Generalštaba, koji u svojim projekcijama barata samo *megatelima* (jedno megatelo = milion leševa), priznao je nemogućnost procene za period duži od pola dana rata, jer ne postoje eksperimentalni pokazatelji za bilo kakvu smislenu procenu na tom nivou destrukcije. Prema Nikolasu Višnjiju (*Le Monde*, od 5. januara 1962), jedna ekstremna frakcija stratega koji razvijaju američku vojnu doktrinu, otišla je toliko daleko da tvrdi kako bi „najbolje sredstvo odvratanja bilo posjedovanje ogromne podzemne termonuklearne bombe. Ako neprijatelj napadne, bomba bi eksplodirala i raznela celu planetu.“

Teoretičari „Sistema Sudnjeg dana“ svakako su pronašli krajnje oružje za nametanje potčinjenosti; oni su prvi kojima je uspelo da odbijanje istorije prevedu u precizne tehnološke sile. Ali rigidna logika tih doktrina odgovara samo jednom aspektu protivrečne potrebe ovog društva za otuđenjem, čiji je stalni cilj da spreči ljude da žive, dok im u isto vreme organizuje preživljavanje. Na taj način, Sistem Sudnjeg dana, kroz svoj prezir prema preživljavanju – koje je još uvek obavezni uslov za sadašnju i buduću eksploataciju ljudskog rada – zapravo igra ulogu poslednjeg utočišta vladajućih birokratija, kao sumanutih dokaz njihove ozbiljnosti. Ali da bi bio efikasan u nametanju potčinjavanja, spektakl rata mora proširiti svoj domen na organizaciju sadašnje mirnodopske egzistencije, kojoj se u isto vreme prilagođava.

U tom pogledu, izuzetna ekspanzija atomskih skloništa tokom 1961. sigurno označava prekretnicu Hladnog rata, kvalitativni skok, na koji će se jednog dana gledati kao na ključni događaj u nastanku kibernetičkog totalitarnog društva na glo-

postojanje antikolonijalističkih pokreta, čak i kada su oblikovani prema kineskom modelu, dovodi do neravnoteže u spoljnim konfrontacijama dva velika, uzajamno uravnotežena bloka i čini nestabilnom svaku podelu sveta između njihovih vladara i vlasnika. Ipak, sigurnost uloga u tog planetarnoj igri pokera podjednako je ugrožena i unutrašnjom neravnotežom, koja još uvek vlada u fabrikama u Mančesteru i Istočnom Berlinu.

Radikalne manjinske grupacije, koje su, skrivene od očiju sveta, uspele da prežive slom klasičnog radničkog pokreta (čija je snaga lukavstvom istorije preobražena u državnu policiju), nastavile su da prenose istinu o tom pokretu, ali samo u obliku apstraktne istine o prošlosti. Zahvaljujući časnom otporu koji su pružile goljoj sili, oklevetana tradicija je uspela da se očuva, ali ne i da se pretvori u neku novu snagu na političkoj sceni. Formiranje novih organizacija zavisice od promišljene kritike pretočene u dela. Mora se u potpunosti raskinuti sa *ideologijom*, u kojoj revolucionarne grupe i dalje traže zvaničnu potvrdu svojih funkcija (što znači da moramo obnoviti marksističku kritiku ideologije). Zato je nužno napustiti teren specijalizovane revolucionarne aktivnosti – teren samomistifikacije „ozbiljnog bavljenja politikom“ – jer se odavno pokazalo da takav vid specijalizacije podstiče čak i one najbolje ispolje krajnju glupost u svim drugim pitanjima, zbog čega trpe poraze i u čisto političkoj borbi, koja se ne može razlučiti od ostalih aspekata celine društvenih problema. Specijalizacija i lažna ozbiljnost spadaju u najvažnije odbrambene predstraže, koje je organizacija starog sveta postavila u svačijem duhu. Revolucionarno udruženje novog tipa raskinuće sa starim svetom i tako svojim članovima omogućiti, ali i zahtevati od njih kreativno i autentično učešće, umesto da učešća koje bi se merilo samo *vremenom prisutnosti*; to bi značilo ponavljanje jedinog mogućeg oblika kontrole u postojećem društvu: kvantitativnog kriterijuma izraženog časovima rada. Nužnost

naročito dobro oseća među omladinom. A osetiti ga kao preku potrebu, znači biti sposoban za ponovno otkrivanje *izgubljene istorije*, njeno spasavanje i vrednovanje. Taj problem ne bi smeo da bude tako težak za ljudski um, čiji je zadatak preispitivanje svega što postoji. Dovoljno je što se nije *odustalo* od filozofije (kao što su to učinili skoro svi filozofi), od umetnosti (kao što su to učinili skoro svi umetnici) i od stalnog preispitivanja *postojeće stvarnosti* (kao što su to učinili skoro svi aktivisti). Svi ti problemi se onda povezuju u celinu, koja vodi njihovom prevazilaženju. Samo su specijalisti, čija je moć izvire iz samog društva specijalizacije, odustali od *kritičke* istine svojih disciplina zbog uživanja u privilegijama koje im pružaju njihove *funkcije*. Ali sva prava istraživanja zajedno streme totalitetu, kao što će se i prava ljudska bića ponovo okupiti da bi još jednom pokušala da pronađu izlaz iz vlastite preistorije.

Mnogi ljudi koji sumnjičavo gledaju na pojavu novog revolucionarnog pokreta, neprestano ponavljaju da se proletarijat integrisao u društvo, da su radnici danas zadovoljni, itd. To može da znači jednu od dve stvari: ili da govore samo u svoje ime, kada kažu da su zadovoljni (u tom slučaju, borićemo se protiv njih bez trunke oklevanja) ili da sebe svrstavaju u neku od kategorija koja nema dodirnih tačaka s radnicima, kao što su, na primer, umetnici (u tom slučaju, borićemo se protiv te iluzije i pokazati im da novi proletarijat obuhvata praktično sve ljude).

Na sličan način, apokaliptički strahovi i nade koji se vezuju za oslobodilačke pokrete kolonizovanih ili polukolonizovanih zemalja gube iz vida jednu bitnu činjenicu: revolucionarni projekat se mora realizovati u razvijenim industrijskim zemljama. Sve dok se to ne desi, pokreti u nerazvijenim zonama biće osuđeni da slede model kineske revolucije, nastao u času likvidacije klasičnog radničkog pokreta i čiji je celokupni potonji razvoj ostao obeležen tom mutacijom. Ne može se poreći da

balnom nivou. Ekspanzija je počela u SAD, gde je Kenedi, u svom obraćanju naciji prošlog januara, već mogao da uveri Kongres: „Prvi nacionalni program za izgradnju atomskih skloništa već je započeo, tako što je utvrdio, obeležio i obezbedio 50 miliona prostorija; apelujem da odobrite federalna sredstva za izgradnju javnih atomskih skloništa u školama, bolnicama i sličnim centrima.“

Ta državno kontrolisana organizacija preživljavanja naglo se širi, manje ili više skriveno, na ostale najvažnije zemlje iz oba bloka. Na primer, Zapadna Nemačka se prvo pobrinula za preživljavanje kancelara Adenauera i njegovog tima (otkrivanje tog plana dovelo je do nasilnog zauzimanja prostorija minenskog časopisa *Quick*). U Švedskoj i Švajcarskoj u toku je izgradnja kolektivnih skloništa unutar planina, gde će radnici biti sahranjeni zajedno sa svojim fabrikama, da bi nesmetano nastavili s proizvodnjom, sve do velikog finala predviđenog Sistemom Sudnjeg dana. Ali glavna baza politike civilne zaštite su SAD, gde se pojavio veliki broj kompanija koje reklamiraju i grade bezbrojna pojedinačna skloništa, kao privatne posede koji će obezbediti opstanak svake porodice.⁸ Ta nova moda donosi i novo tumačenje religioznog morala: neka sveštena lica tvrde da će dužnost pojedinca biti da na svaki način, čak i uz pomoć oružja, zabrani pristup u sklonište prijateljima ili strancima, ako želi da zaštiti svoju porodicu. Moral se mora prilagoditi tom procesu intenziviranja terora udobnosti, koji podvlači svaki javni istup modernog kapitalizma. Već sada je teško, pred očima sopstvene porodice ili suseda, ako se ne poseduje najnoviji model nekog automobila, koji se za određenu platu može kupiti na kredit (nivo ličnih primanja se prepo-

⁸ Indikativni su i nazivi američkih privatnih kompanija za izgradnju atomskih skloništa: *Skloništa Mir u duši* (Teksas), *Američka korporacija za proizvodnju opreme za preživljavanje* (Merilend), *Skloništa Lisičja jabinina* (Kalifornija) i *Sigurna pčelica* (Ohajo). (Nap. autora.)

znaje i u američkom tipu stambene izgradnje, jer od tog nivoa zavisi i lokacija stanova). Biće još teže podneti nemogućnost garantovanja porodičnog *statusa preživljavanja*, kada se ta nova roba pojavi na tržištu.

Generalno se procenjuje da je u SAD, posle 1955, relativno zasićenje potražnje za „potrošnim dobrima“ dovelo do opadanja potrošačkog impulsa neophodnog za ekonomsku ekspanziju. Odatle džinovski talas pomame za pomodnim aparatima svih vrsta, koji pokazuje koliko je lako manipulirati razvojem u sektoru polutrajnih dobara. Sa izgradnjom skloništa i predvidljivim razvojem ponude pratećih proizvoda, sva oprema za život na površini moraće biti duplirana za potrebe novog, dupliranog života pod zemljom. To investiranje u podzemne slojeve, koje društvo obilja tek treba da istraži, podstiče prodaju kako onih polutrajnih dobara koja se već koriste na površini (kao u slučaju naglog povećanja prodaje konzervirane hrane, koja će u skloništimu biti potrebna u velikim količinama), tako i nove opreme, kao što su plastične vreće za tela onih koji umru u skloništimu i koja će, naravno, morati da ostanu tamo zajedno s preživelima.

Jasno je da ta pojedinačna (i već tako raširena) skloništa neće moći da funkcionišu, makar samo zbog jednog tako krupnog tehničkog previda, kao što je nemogućnost nezavisnog snabdevanja kiseonikom; kao i da čak i najsavršenija kolektivna skloništa ne pružaju ni najmanju šansu za preživljavanje u slučaju da zaista, slučajno, dođe do opšteg termonuklearnog rata. Ali kao i u svakom reketu, „zaštita“ je ovde samo izgovor. Prava svrha skloništa je da se isproba – i tako pojača – ljudska sklonost ka potčinjavanju i da se njome manipuliše u korist vladajućeg društva. Skloništa, kao nova potrošna roba društva obilja, dokazuju bolje nego bilo koja prethodna roba da se ljudi mogu naterati da zadovoljavaju izrazito veštačke potrebe, koje svakako „ostaju potrebe, a da nikada nisu bile želje“ (videti *Nacrt*

U tim vremenskim okvirima trebalo bi utvrditi pravu istinu, preispitati sve sukobe među revolucionarima i sve zanezarene mogućnosti, a da nas pri tom ne zavede činjenica da su neki od njih bili uspešniji od drugih i predvodili pokret, pošto sada dobro znamo da je pokret u kojem su bili tako uspešni doživeo potpuni neuspeh. Marksova misao je, naravno, prva koju bi trebalo iznova otkriti – što je još uvek dosta lako, ako imamo u vidu postojeću dokumentaciju i ogromnu količinu laži izrečenih o njoj. Ali treba ponovo razmotriti i stavove anarhista u Prvoj internacionali, Blankija, Rozu Luksemburg, iskustva radničkih saveta u Nemačkoj i Španiji, Kronštat, mahnovščinu, itd. Nikako ne treba zanemariti praktičan uticaj utopijskih socijalista. Sve to, naravno, ne bi trebalo uraditi zbog dobijanja stipendija ili upražnjavanja čisto akademskog eklekticizma, već zato da bi se pomoglo osnivanje novog, bitno drugačijeg revolucionarnog pokreta, koji je proteklih godina bio nagovešten mnogim znacima, među kojima su bili i situacionisti. Te znake ćemo bolje razumeti ako izučimo klasični revolucionarni pokret i obrnuto. Treba iznova otkriti istoriju samog istorijskog kretanja, koja je bila tako dobro skrivana i krivotvorena. Uostalom, samo u tom poduhvatu – kao i u nekoliko srodnih eksperimentalnih umetničkih grupa – pojavili su se novi, zavodljivi oblici ponašanja, koji nam dopuštaju da se objektivno zainteresujemo za moderno društvo i njegove skrivene mogućnosti.

Nema drugog načina da se ostane veran aktivnostima naših drugova iz prošlosti, ali i da se one razumeju, osim da se iznova i na mnogo temeljniji način osmisli problem revolucije, koji utoliko više izmiče sferi ideja ukoliko je čvršće utemeljen u konkretnoj stvarnosti. Zašto to osmišljavanje deluje tako teško? Ono neće biti nimalo teško ako se počne od iskustva slobodnog svakodnevnog života (odnosno, od traganja za slobodom u svakodnevnom životu). Čini nam se da se ovaj problem danas

deficitarnu proizvodnju. Kapitalistička društvena organizacija i njeni opozicioni nusproizvodi bili su toliko efikasni u propagiranju *parlamentarnih* i *spektakularnih* ideja da revolucionarni radnici često zaboravljaju kako *zastupanje* treba svesti na najmanju moguću meru i koristiti ga samo u specifičnim prilikama. Ali otpor opštem zaglupljivanju nije samo privilegija radnika. Berlinski glumac Wolfgang Nojs je januara ove godine izveo prvorazredni akt sabotaže, tako što je u malim oglasima lista *Der Abend* otkrio ime ubice iz detektivske TV serije, zbog koje je cela nacija već nedeljama živela u neizvesnosti.

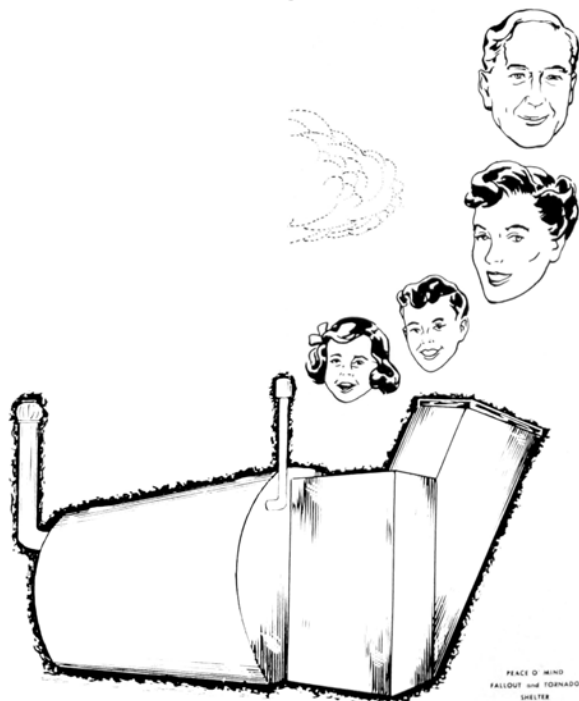
Borbeni juriš prvog radničkog pokreta na celokupnu organizaciju starog sveta davno je okončan i više ga ništa ne može oživeti. On nije uspeo. Tačno je da je ostvario ogromne rezultate, ali to nije bilo ono što je želeo da postigne. Opšte pravilo glasi da sve ljudske akcije imaju za posledicu neke neočekivane ili neželjene rezultate, ali trenutak revolucionarne akcije bi morao biti izuzetak od tog pravila; to bi morao biti kvalitativni skok, u kojem se opredeljujemo za sve ili ništa. Trebalo bi iznova proučiti istoriju klasičnog radničkog pokreta, bez ikakvih iluzija, a naročito bez iluzija o njegovim raznorodnim političkim ili pseudoteorijskim naslednicima, čije je jedino dostignuće iskustvo poraza. Prividni uspesi tog pokreta su njegovi suštinski porazi (reformizam ili uspostavljanje državne birokratije), a njegovi porazi (Pariska komuna ili pobuna rudara u Asturiji) sve do danas ostaju pobeđe koje otvaraju nove mogućnosti, kako nama, tako i budućim generacijama. Događaje iz istorije tog pokreta trebalo bi precizno vremenski razgraničiti. Može se reći da je klasični radnički pokret nastao dvadesetak godina pre zvaničnog formiranja Internacionale, s prvim povezivanjem komunističkih grupa iz različitih zemalja, koje su Marks i njegovi prijatelji organizovali iz Brisela 1845; kao i da je definitivno okončan posle poraza Španske revolucije, odnosno, neposredno posle sukoba u Barseloni, maja 1937.

jedinstvenog revolucionarnog programa) i koje to nikada neće ni postati. Moć ovog društva, njegovog ogromnog automatizovanog duha, može se meriti tim ekstremnim primerom. Ako ovaj sistem jednog dana otvoreno prizna kako diktira tako prazno i beznadežno postojanje da bi najbolje rešenje za svakoga bilo da se obesi, opet bi mu uspelo da pokrene zdrav i unosan posao proizvodnje standardizovanih omći. Ali bez obzira na sve kapitalističko obilje, koncept preživljavanja znači *samoubistvo na rate*, *svakodnevno* odricanje od života. Mreža skloništa – koja treba da se koristi već sada, a ne u slučaju rata – predstavlja bizarni karikaturalni prikaz postojanja u uslovima usavršenog birokratskog kapitalizma. Neohrišćanstvo je oživelo svoj ideal odricanja s novom poniznošću, savršeno kompatibilnom s novim zamahom industrije. Svet skloništa se predstavlja kao *klimatizovana dolina suza*. Koalicija menadžera i popova svih fela pronaći će način da se složi oko jedinstvenog programa: masovne hipnoze, uz mali dodatak superpotrošnje.

Preživljavanje, kao suprotnost životu, iako retko gde tako jasno izabrano kao u slučaju kupaca atomskih skloništa iz 1961, vrebala na svim nivoima borbe protiv otuđenja. Ono je prisutno i u starom konceptu umetnosti, koji je naglašavao preživljavanje nečijeg dela, kao priznanje odricanja od života – umetnosti kao izgovora i utehe (posebno u epohi buržoaske estetike, te svetovne zamene za religioznu onostranost). A sreće se i na nivou najelementarnijih potreba, za hranom i skloništem, zajedno sa „ucenom korisnošću“, raskrinkanoj u *Osnovnom programu Biroa za unitarni urbanizam* (SI br. 6), učenom koja odbacuje svaku ljudsku kritiku okruženja, „pozivajući se na jednostavan argument da je svakome potreban krov nad glavom.“

Novo okruženje, koje sada poprima oblik, s razvojem velikih stambenih kompleksa, ne razlikuje se mnogo od arhitekture atomskih skloništa; ono predstavlja samo manje razvijeni nivo te vrste arhitekture. (Ta dva oblika su tesno povezana, a

Man's First and Last Thought... SURVIVAL!

Ilustracija iz SI br. 7, str. 34.

direktan prelaz s jednog na drugi je već nagovešten: prvi primer u Francuskoj je izgradnja naselja u Nici, čiji je podrumski deo dizajniran kao atomsko sklonište za stanare.) Površinska organizacija prostora po uzoru na koncentracione logore danas predstavlja normalno stanje za društvo koje se upravo rađa; njegova zbijena podzemna verzija nije samo patološki eksces. Ta podzemna bolest otkriva pravu prirodu „zdravlja“ koje vlada na površini. Urbanizam očaja naglo uspostavlja dominaciju nad površinom, ne samo u najvažnijim urbanim centrima u SAD, već i u manje razvijenim evropskim zemljama, ali na

pripadali kolegama štrajkača iz istog rudnika. Kako u tome ne videti, pored nebrojenih razloga koji uvek opravdavaju agresivnost eksploatisanih, odbrambeni gest uperen protiv centralnog objekta potrošačkog otuđenja?

Štrajkači iz Liježa, koji su 6. januara 1961. pokušali da unište štampariju lista *La Meuse*, pokazali su izuzetno visoku klasnu svest napadajući *sredstvo informisanja* u službi njihovih neprijatelja. (Pošto vlada i lideri socijalističke i sindikalne birokratije zajednički drže monopol nad sredstvima informisanja, to je bila ključna tačka sukoba, prepreka koja „divljim“ radničkim štrajkovima onemogućava bilo kakve izgleda na uspeh i osuđuje ih na lagano iščeznuće). Još jedan simptom, nešto manje zanimljiv jer bi se mogao pripisati nespretnoj degolističkoj propagandi, prisutan je u sledećem saopštenju sindikata novinara i tehničara Francuske radio-televizije, od 9. februara ove godine: „Naši drugovi tehničari i reporteri koji su se u četvrtak uveče zatekli na mestu zbijanja da bi odatle izveštavali, bili su napadnuti od gomile samo zato što su nosili oznake RTF. To je značajna činjenica. Zbog toga se sindikati SJRT i SUT smatraju pozvanim da pod punom odgovornošću izjave kako *životi naših drugova reportera i tehničara zavise od poverenja koje se ukazuje njihovom izveštavanju.*“

Naravno, kada govorimo o prvim konkretnim akcijama protiv snaga uslovljavanja, ne smemo zatvarati oči pred uspesima koje je to uslovljavanje postiglo čak i unutar veoma borbanih radničkih grupa. Tako su početkom ove godine rudari iz Dekazvila izabrali dvadeset predstavnika koji će stupiti u štrajk glađu i tako pristali da se bore na spektakularnom terenu protivnika, oslanjajući se na srceparajuću sliku dvadeset osoba promovisanih u zvezde. Poraz u tako postavljenoj igri bio je neizbežan. Jedina šansa koju su imali bila je da svoju zajedničku akciju, po svaku cenu, prošire i izvuku iz tog ograničenog sektora, u kojem su, u jednom trenutku, blokirali ionako

prvog talasa vandalizma uperenog protiv *mašina za potrošnju*, koje nas na podjednako siguran način lišavaju života. Naravno, u oba slučaja, značaj tih postupaka nije u sâmom uništavanju, već u izražavanju nepokornosti koja bi se mogla razviti u pozitivan projekat, u kojem bi čak i mašine mogle postati sredstva za uvećanje stvarne moći ljudi nad svojim životima. Ako ostavimo po strani pustoš koju za sobom ostavljaju grupe adolescenata, mogli bismo navesti primere nekoliko radničkih akcija koje se najvećim delom ne bi mogle podvesti pod kategoriju klasičnih protesta sa obavezno istaknutim „zahtevima“.

U Napulju, 9. februara 1961, radnici koji su uveče izašli iz fabrike nisu zatekli tramvaje koji ih obično prevoze kućama, pošto su kondukteri stupili u nenajavljeni štrajk zbog otkaza uručenih njihovim kolegama. Radnici su manifestovali solidarnost sa štrajkačima gađajući kancelarijske prozore kompanije raznim predmetima, a zatim i flašama sa benzinom, od kojih se zapalio deo tramvajске stanice. Zatim su zapalili nekoliko autobusa i izašli kao pobednici iz okršaja s policijom i vatrogascima. Više hiljada njih zaputilo se gradskim ulicama razbijajući izloge i neonske reklame. Tokom noći, vojsci je upućen poziv da zavede red i ka Napulju su krenula oklopna vozila. Te besciljne i potpuno improvizovane demonstracije očigledno su bile direktna pobuna protiv *vremena provedenog u odlazenju i dolazenju s posla*, koje dodatno otežava nadničarsko ropstvo u modernim gradovima. Ta pobuna, izazvana jednim nepredviđenim i minornim incidentom, počela je odmah da se širi na celu okruženje potrošačkog društva (čija je fasada trebalo da zamaskira tradicionalno siromaštvo južne Italije): izlozi i neonske reklame, najsimboličniji i najkrhki objekti, bili su prve mete, kao i u demonstracijama buntovne omladine.

U Francuskoj, rudari iz Merlbaka su 4. avgusta uništili 21 vozilo parkirano ispred upravne zgrade. Svi komentatori su sa zaprepašćenjem naglašavali da su skoro svi uništeni automobili

primer, i u neokolonijalnom Alžiru, gde je najavljen „Konstantinov plan“. Krajem 1961, izrađena je prva verzija francuskog nacionalnog plana teritorijalnog razvoja (čija je formulacija kasnije nešto ublažena), gde se u poglavlju posvećenom Parizu jadicuje zbog „tvrdoglavog insistiranja neaktivne populacije da živi u prestonici“, uprkos tvrdnjama autora izveštaja – ovlašćenih eksperata za sreću i praktična rešenja – da bi taj segment populacije „mogao mnogo prijatnije živeti i van Pariza“. Zato predlažu hitno uklanjanje ometajućih iracionalnosti, pomoću zakonskih mera za „sistematsko obeshrabrivanje te neaktivne populacije da i dalje živi u Parizu.“

Pošto se najkorisnija aktivnost u ovom društvu očigledno sastoji u sistematskom obeshrabrivanju takvih planova i njihovih menadžera (sve do tačke njihovog potpunog uklanjanja) i pošto su oni te opasnosti mnogo svesniji nego drogirane mase nižih izvršilaca, planeri hitro podižu svoje bedeme u svim modernim planovima teritorijalne organizacije. Planiranje skloništa za stanovništvo, bilo u obliku normalnih stambenih zgrada ili u „raskošnijoj“ formi porodičnih grobnica za preventivno stanovanje, zapravo služi kao sklonište za vlast sâmih planera. Vladari koji kontrolišu arhitekturno utamničenje i izolaciju svojih podanika takođe znaju i kako da se strateški utvrde. Osmanij⁹ 20. veka se više ne zadovoljavaju time da olakšaju raspored represivnih snaga razbijanjem starih urbanih jezgara na gradske blokove sa širokim avenijama, koje je lakše držati pod kontrolom. Naime, uporedo sa raspršivanjem stanovništva po širokom prostoru novih prefabrikovanih gradova, koji oličavaju to razbijanje u *najčistijem obliku* (gde je inferiornost masa, razoružanih i lišenih sredstava komunikacije, još naglašenija naspram tehnološki sve

⁹ Aluzija na barona Osmana (Georges-Eugène Haussmann, 1809–1891), koji je rukovodio masivnim projektom rekonstrukcije pariskog gradskog jezgra, od 1853–1870 („Osmanizacija Pariza“ ili „Les travaux haussmanniens“). (Nap. AG)

opremljenijih policijskih snaga), oni podižu nepristupačne prestonice, u kojima vladajuća birokratija, radi veće bezbednosti, može sačinjavati celu populaciju.

Uočavaju se različite faze u razvoju tih gradova-vlada. „Vojna zona“ u Tirani je deo odsečen od grada i zaštićen vojskom; u njemu su grupisane kuće vladara Albanije, zgrada Centralnog komiteta, kao i škole, bolnice, prodavnice i rekreacioni objekti za lokalnu autokratsku elitu. Administrativni grad Rošer Noar, podignut za samo godinu dana, kao prestonica Alžira, kada je postalo jasno da se francuske vlasti više ne mogu normalno održati u velikom gradu, ima potpuno istu funkciju kao i „Vojna zona“ u Tirani, iako je podignut na otvorenom terenu. Najzad, tu je i vrhunski primer, Brazilija, birokratska prestonica i klasičan primer funkcionalističke arhitekture. Bačena kao iz aviona usred prostrane pustinje, svečano je promovisana istog časa kada je predsednika Kvadrosa zbacila vojska i kada se Brazil našao na ivici građanskog rata.

Pošto se u svemu tome otišlo prilično daleko, mnogi specijalisti počinju da kritikuju neke uznemiravajuće apsurdnosti. Razlog tome je njihov neuspeh u prepoznavaju one glavne racionalnosti – racionalnosti doslednog delirijuma – koja upravlja svim tim parcijalnim, naizgled uzgrednim apsurdnostima, kojima su njihove aktivnosti neizbežno doprinele. Tako i njihove osude postaju apsurdne, kako po formi, tako i po sredstvima. Šta reći za naivnost onih 900 profesora sa svih univerziteta i istraživačkih instituta iz oblasti Njujorka i Bostona, koji su se preko *New York Herald Tribune*, od 30. decembra 1961, svečano obratili predsedniku Kenediju i guverneru Rokfeleeru – nekoliko dana pre nego što je Kenedi ponosno naredio početak izgradnje 50 miliona sklonišnih prostora – s namerom da ih ubede u pogubnost razvoja sistema „civilne zaštite“? Ili o hordama sociologa, sudija, arhitekata, policajaca, psihologa, učitelja, higijeničara, psihijatara i novinara, koji se neprekidno

PROĆI ĆE CRNI DANI

Iako se svet spektakla i dalje širi, njegova ofanziva je na izmaku, a protiv nje se stalno mobilišu nove snage otpora. O njima se nedovoljno čuje, jer je vladajući spektakl i stvoren da bi svuda projektovao hipnotičku sliku opšte potčinjenosti. Ali ta žarišta otpora postoje i njihov broj se povećava.

Svi govore o pobuni mladih u razvijenim industrijskim zemljama, ali bez dovoljno uvida u pravo stanje stvari (videti članak „Bezuslovna odbrana“, u broju 6 ovog biltena). Militantni časopisi, poput *Socialisme ou Barbarie* u Parizu ili *Correspondence* u Detroitu, objavili su obilno dokumentovane radove o konstantnom nezadovoljstvu radnika celokupnom organizacijom rada, kao i o njihovoj depolitizaciji i razočarenju u sindikate, koji su postali mehanizam integrisanja radnika u društvo i tako se pretvorili u novo ekonomske oružje birokratizovanog kapitalizma. Pošto se stare forme opozicionog organizovanja pokazuju neefikasnim ili, još češće, spremnim da u celosti kolaboriraju sa snagama postojećeg poretka, potisnuto nezadovoljstvo širi se podzemnim kanalima i nagrizava temelje društva obilja. „Stara krtica“, koju je Marks pomenuo u *Zdravici evropskim proleterima* i dalje rije; utvara se ukazuje po svim čoškovima i pukotinama našeg televizijskog elsinorskog zamka, čije će se političke magle razvejati tek sa osnivanjem radničkih saveta i njihovim osvajanjem vlasti.

Isto onako kao što je prvom organizovanju klasičnog proletarijata, krajem XVIII i početkom XIX veka, prethodio period izolovanih „zločinačkih“ akata uperenih protiv mašina koje su ljude lišavale posla, u ovom trenutku prisustvujemo izbijanju

Gilles Caron, Quai de la Conférence, Pariz, 23. maj 1968, za vreme štrajka đubretara.

okupljaju na kongresima, konferencijama i komitetima svih vrsta i zahtevaju hitnu *humanizaciju* stambene izgradnje? Priča o humanizaciji stambene izgradnje je isto što i priča o humanizaciji atomskog rata – i to iz istih razloga. Skloništa ne redukuju mogućnost rata već njegovu opasnost na „ljudske dimenzije“ – „ljudske“ u modernom kapitalističkom smislu: na nivo tržišno upotrebljive, ljudske potrošnje.

Ta vrsta istraživanja eventualne humanizacije sasvim jasno podupire najefikasnije laži koje služe represiji ljudskog otpora. Dok dosada i potpuni nedostatak društvenog života daju pečat stambenoj izgradnji u predgrađima, na način neposredan i opipljiv kao što je sibirski hladni talas, neki ženski magazini sada zalaze u ta nova predgrađa da bi tamo fotografisali svoje modele i intervjuisali zadovoljne ljude. Pošto se zatupljujuće posledice takvog okruženja sreću i kod intelektualno nerazvijene dece, za njihovo loše stanje se okrivljuje prethodno odrađivanje u slamovima. Najnovija reformistička teorija polaže nade u neku vrstu kulturnog centra – iako ne koristi taj izraz, da ne bi slučajno nekog uplašila. U planovima Sindikata arhitekata Sene (*Le Monde*, od 22. decembra 1961), prefabrikovani „bistro-klub“, koji će svuda predstaviti njihov humanizovani rad, opisan je kao kockasta „plastična ćelija“ (dimenzija 28 x 18 x 4 metra), sastavljena od „stalnih elemenata: *bistroa*, u kojem će se prodavati duvan i časopisi, ali ne i alkohol; ostatak prostora biće rezervisan za razne korisne aktivnosti... To bi trebalo da bude zavodljiva vitrina. Odatle estetska koncepcija i kvalitet materijala, koji će biti pažljivo oblikovani tako da i danju i noću postižu pun efekat. Igra svetlosti trebalo bi da *komunicira* sa životom bistro-kluba.“

Tako nam se, na vrlo rečit način, preporučuje otkriće koje će „olakšati društvenu integraciju na nivou koji bi evocirao duh nekog gradića.“ Ali odsustvo alkohola neće biti toliko primetno: mladalačkim bandama u Francuskoj više nije potreban

alkohol da bi ih naveo na divljanje. Francuski delinkventi su izgleda raskinuli s francuskom tradicijom masovnog alkoholizma, koja je još uvek važna za „huligane“ iz Istočnog bloka, iako još nisu došli do upotrebe marihuane ili jačih droga, kao američka omladina. Iako zaglavljani u jednom tako ispraznom prelaznom periodu, između stimulansa dva različita istorijska perioda, oni ipak ispoljavaju žestoku nasilnost prema svetu koji ovde opisujemo, kao i prema užasavajućoj perspektivi zauzimanja neke sumorne niše unutar njega. U svakom slučaju, ako ostavimo po strani faktor pobune, projekat sindikalno organizovanih arhitekata je svakako dosledan: njihovi stakleni bistroi zamišljeni su kao dodatno sredstvo kontrole, koja vodi ka *totalnom nadzoru* proizvodnje i potrošnje, kao bitnom jedinom sadržaju famozne integracije o kojoj pričaju. Oni laka srca ustupaju prostor esteticima izloga, savršeno osvetljenoj teorijom spektakla: u tim nealkoholičarskim barovima sâmi potrošači postaju spektakularni predmeti potrošnje, u nedostatku bilo koje druge atrakcije. Potpuno postvareni čovek dobija mesto u izlogu, kao poželjna slika postvarenja.

Unutrašnji nedostatak sistema je u tome što ne može da potpuno postvari ljude; potrebni su mu njihova aktivnost i učestvovanje, jer bi se bez toga proizvodnja postvarenja zaustavila. Vladajući sistem tako dolazi u sukob sa istorijom – uključujući i sopstvenu istoriju, koja je u isti mah istorija pri-nude i borbe protiv nje.

Danas – posle sto godina borbi protiv starih i novih vladara i likvidacije klasičnog radničkog pokreta, koji je predstavljao glavnu silu opšteg suprotstavljanja, posebno u periodu između dva rata – uprkos nekim nagoveštajima, vladajući svet se više nego ikada *predstavlja kao trajan*, na osnovu stalnog usavršavanja i beskonačne ekspanzije svog nezamenljivog modela. Ovaj svet možemo shvatiti samo ako mu se suprotstavljamo.

A to suprotstavljanje ne može biti ni pravo, ni realistično, ako ne napada celinu.

To objašnjava zapanjujući nedostatak ideja u svim aspektima kulture, politike, organizacije života i u svemu ostalom – traljavoost modernističkih graditelja funkcionalističkih gradova je samo posebno rečit primer. Inteligentni specijalisti su inteligentni samo u igranju specijalista; odatle njihov pitomi konformizam i potpuni nedostatak mašte, na osnovu čega mogu da neki proizvod proglase korisnim, dobrim ili neophodnim. Uzrok preovlađujućeg *nedostatka mašte* ne možemo shvatiti ako nismo u stanju da *zamislimo ono što nedostaje* – sve ono što u modernom životu nedostaje, što je skriveno, zabranjeno, a opet moguće.

Ova teorija nije lišena spona s načinom na koji ljudi vide svoje živote; naprotiv, to je stvarnost u svesti ljudi, ali nepovezana s teorijom. Oni koji zaista „kohabitiraju s negativnim“ (u hegelovskom smislu) i jasno prepoznaju taj nedostatak kao svoju platformu i svoju snagu, izneće na svetlost dana jedini mogući *pozitivni projekat*, koji će srušiti zidove sna; i sva oruđa preživljavanja; i bombe Sudnjeg dana; i megatone arhitekture.

SI br. 7, april 1962.

„Géopolitique de l'hibernation“, *Internationale situationniste*, br. 7, april 1962. Časopis Gradac (Čačak) br. 164-165-166, *Situacionistička internacionala*, izbor tekstova, 2008, str. 133-138. Preveo Aleksa Golijanin, 2008.